

Bij de foto: Detmer Deddens
(1923-2009) als rector van de Theologische
Hogeschool Kampen (1981). Hij was hoogleraar
kerkgeschiedenis en kerkrecht van 1979 tot 1988.
[lees verder op pagina 3]

nr. 46, juli 2017

IN DIT NUMMER:

Wie is Merijn Wijma?

Voortgang e-Depot

Statistisch onderzoek

...adc **etera**

*...adcetera is een gezamenlijke uitgave
van deputaten ADC (GKv) en de
Archiefcommissie (NGK)*

colofon

...adcetera is een
gezamenlijke uitgave
van deputaten ADC
(GKv) en de
Archiefcommissie
(NGK)
Broederweg 16,
8261 GT Kampen.
Telefoon 038 447 17 30
E-mail
info@adckampen.nl
Website
www.adckampen.nl
Druk: drukkerij
De Bunschoter,
Bunschoten-
Spakenburg
Ontwerp:
Peter Dees, Zwolle
Foto omslag:
Prof. Drs. D. Deddens
uit het fotoarchief
van het ADC.

Ten geleide

Het Archief- en Documentatiecentrum staat in het midden van de kerken. Het verzamelt archieven uit hun midden, ontsluit die, en interesseert en faciliteert onderzoekers die daar gebruik van willen maken om een beeld te ontwerpen van de geschiedenis van de kerken en hun omgeving. Dat werven vraagt tact, betrouwbaarheid en geduld, dat ordenen afweging, nauwkeurigheid en doorzettingsvermogen en dat interesseren en faciliteren kennis en begeleiding. Alle drie deze activiteiten vergen veel tijd en het lijkt soms of je op rotsen ploegt of dat je het voor niets doet. Archiveren en geschiedschrijven, het is allebei werk dat heel veel tijd vraagt. En dan kan soms de vraag rijzen in de kerken: waarom bewaren we eigenlijk al die papieren en digitale bestanden? Het kost alleen maar geld en brengt ons niets. Ja, zo kan het lijken: het brengt ons niets. Daarom is het voor het ADC altijd zo'n mooi moment wanneer al dat archief- en onderzoekswerk een verhaal aan het licht brengt, dat in een publicatie verspreid kan worden in de kerken. Bijvoorbeeld zo'n boek als van Johan Schaeffer over de Theologische Universiteit in het crisisjaar 1967: *Verscheurd door trouw. Wij op het ADC hebben archieven geordend, de auteur*

er in zien lezen op onze studiezaal en aantekeningen zien maken. En dan is daar ten slotte het boek, dat monden en pennen in beweging brengt, bijval oproept en kritiek, kortom voedsel wordt in de lopende discussie over de vraag wat voor kerken we zijn en willen zijn.

We zijn niet van gisteren, maar van vandaag. Tegelijkertijd hebben we de geschiedenis nodig om te weten wie we zijn. Dat is het nut van het ADC en van uw steun daaraan. En het is bemoeidigend dat ook de in het ADC participerende Nederlands Gereformeerde Kerken dat inzien en besloten hebben een archiefmedewerker voor 0,2 fte te financieren. Kerken zonder geheugen hebben geen identiteit, kerken die hun geschiedenis overwegen en daarvoor publicaties krijgen aangereikt praten over hun identiteit; dat zijn gezonde kerken. ¶

In de AD Chartas reeks verschijnt binnenkort een boek met teksten van Deddens uit de collectie van het ADC, geredigeerd door Leon van den Broeke. Daarmee wordt de traditie van Kampen op het punt van het kerkrecht in kaart gebracht.

Detmer Deddens in woord, beeld en geluid

Detmer Deddens – in zijn studietijd noemden zijn medestudenten hem 'Deddy' – was een gezaghebbende predikant en hoogleraar binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Zo was hij verschillende malen synodevoorzitter. De ouderen binnen deze kerken zullen vele herinneringen bewaren aan hem en aan zijn vrouw Ariën Koppe. Leon van den Broeke, universitair docent kerkrecht aan de Theologische Universiteit Kampen en aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, is bezig met een publicatie over deze telg uit het geslacht Deddens. Bij de redevoeringen van Deddens zal hij een inleiding schrijven waarin diens werk geplaatst wordt in historisch verband. Van den Broeke zou dit boek graag verluchten met foto's van de hoofdpersoon en diens echtgenote. In de nalatenschap van Deddens zelf heeft hij er slechts enkele aangetroffen. Dit initiatief van Van den Broeke is een mooie gelegenheid voor het ADC een oproep te doen beeld- en

geluidsmateriaal van deze invloedrijke persoon in de vrijgemaakte wereld ter beschikking te stellen. Uiteraard krijgt u het desgewenst te zijner tijd terug. Mogelijk wordt het materiaal gedigitaliseerd en toegevoegd aan de collectie van het ADC te Kampen. ¶

Wie is Merijn Wijma?

Na het vertrek van Wim Koole naar het Gemeentearchief te Dordrecht is Merijn Wijma sinds medio januari de nieuwe archivaris. Via enkele vragen leren we haar wat beter kennen.

Wil je wat over jezelf vertellen?

Ik ben 23 zomers jong, van geboorte een Brabantse (Tilburg) maar vanaf mijn zesde in Zwolle opgegroeid. Ik heb van mijn vaders kant Fries-Groenings-Goudse wortels en van mijn

moeders kant ben ik goed Zeeuws, goed rond. In Middelburg studeerde ik aan het University College Roosevelt waar ik een BA behaalde in literatuur, film en taalwetenschappen, waarna ik in Leiden een MA deed in *English Language and linguistics*. Ik ben sociaal, houd van teksten en van orde en met die combinatie voel ik mij als archivaris op mijn plek.

Wat zijn je hobby's?

Ik handwerk graag; dat wil zeggen breien, haken en quilten. Daarnaast wil ik wat leren borduren. Verder lees ik veel en schrijf verhalen (zie www.muddystories.webs.com). Ook kijk ik met veel plezier film en bezoek het theater. Met familie en vrienden probeer ik een sociaal leven op te bouwen en te onderhouden.

Je werkt nu bijna vijf maanden op het ADC. Wat zijn je eerste indrukken?

Toen ik binnenkwam zag het gebouw er nogal rommelig uit. Ik heb er veel tijd in gestoken om dat op orde te krijgen. Dat werkt voor alle betrokkenen een stuk prettiger. Een archiefinstelling moet orde uitstralen.

Je bent ook bezig met een onderzoek. Waar gaat dat over?

Er is een enorme hoeveelheid statistische gegevens beschikbaar over de verschillende kerkgenootschappen in Nederland vanaf eind negentiende eeuw tot nu. Daar ga ik mee aan de slag. De globale vraagstelling is die naar de historisch-demografische ontwikkelingen van de diverse gereformeerde denominaties in Nederland (zie ook verderop in de ADCetera ...) ¶

Voortgang e-Depot

Zoals in de vorige ADCetera... is aangekondigd, is het ADC begonnen met het opzetten van een e-Depot. Het gaat hier om een digitale omgeving die plaatselijke kerken en kerkelijke instanties kunnen gebruiken voor het opslaan en gebruiken van hun statisch en dynamisch archief. Dat betekent dat oudere bestanden hier kunnen worden bewaard, maar ook documenten die klaarstaan voor de aanstaande kerkenraadsvergadering kunnen daarin worden opgeslagen. De laatstgenoemde gegevens kunnen door meerdere mensen tegelijk geraadpleegd en bewerkt worden, uiteraard alleen als zij een toegangscode hebben.

De reden om dit e-Depot op te zetten was het feit dat gegevens van kerkenraden vaak op privécomputers staan of in openbare clouddiensten. Om alles op een veilige plek bij elkaar te kunnen brengen, hebben wij samen met de bedrijven DataMatters en DeventIt deze oplossing bedacht.

Inmiddels begint het project goed te lopen. Na een brief over het e-Depot die het ADC in februari aan kerkenraden en meerdere vergaderingen verstuurd, zijn er veel reacties binnengekomen van kerken en classes die graag mee willen doen met de pilot. Om deze digitale omgeving klaar te maken en overzichtelijk in te richten, zijn we nu met enkele scriba's van kerkenraden bezig met een test. Dit zal

naar verwachting na de zomervakantie klaar zijn. Tegen die tijd zal het ADC enkele voorlichtingsavonden organiseren om het gebruik van het systeem uit te leggen. ¶

F.L. Rutgers 1917-2017

In het voorjaar van 2017 werd door de Theologische Universiteit in samenwerking met het Centrum voor Religie en Recht en het Historisch Documentatiecentrum van de Vrije Universiteit een symposium gehouden over F.L. Rutgers (1836-1917), de eerste hoogleraar kerkgeschiedenis en kerkrecht aan de Vrije Universiteit. Hij is vooral bekend geworden als kenner van Calvin en diens invloed in de Nederlanden en als opsteller van het zogenaamd Doleantiekerkrecht. Dit kerkrecht onderscheidt zich van ander kerkrecht door het sterke accent op de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk. Op het symposium werd historisch-biografisch onderzoek gepresenteerd en werden Rutgers' kerkrechtelijk opvattingen geëvalueerd, met een accent op de vraag naar de verhouding tussen de lokale kerk en de bovenlokale vergaderingen in een kerkverband. Op dit laatste punt werden Rutgers' visies vergeleken met hiërarchisch-episcopale en congregationalistische (independentistische) structuren. Daarnaast kwamen onder meer Rutgers' beroep op Voetius aan de orde en de rol van kerkelijke deputaten. De voordrachten van deze dag zijn bewerkt en worden gepubliceerd in de AD Chartas reeks. ¶

Statistisch onderzoek

ADC-archivaris Merijn Wijma werkt één dag in de week als cijfermeisje bij het Praktijkcentrum. Dat houdt in dat ze betrokken is bij verschillende onderzoeken.

Ze is bezig met een dataset uit de collectie van het ADC, samengesteld door hoogleraar Mees te Velde, waarbij zij ingaat op de ontwikkeling van woonplaats, samenstelling en omvang van gereformeerden. De dataset omvat verschillende gereformeerde kerkgenootschappen, van de Gereformeerde Gemeenten tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Het gaat om doopen, sterftcijfers, aantallen belijdenissen, en ledentallen per gemeente per jaar, maar ook wordt het interkerkelijk verkeer in beeld gebracht. Het doel van dit nog prille onderzoek is om met een deel van de dataset in kaart te brengen hoe deze kengetallen zich ontwikkeld hebben en hoe zich die gegevens verhouden tot de algehele Nederlandse bevolking. Aan het einde van het onderzoek zal er een kleine atlas liggen met een getalsmatige geschiedenis van de gereformeerde gezindte in ons land. De verwachting is dat er unieke, tot nu toe nog niet bekende gegevens naar voren zullen komen.

Zo heeft Wijma bijvoorbeeld in een onderzoek voor het Praktijkcentrum onlangs ontdekt dat de leden van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) aanzienlijk jonger zijn dan de algehele Nederlandse bevolking. Daar staat tegenover dat het aantal doopleden veel harder terugloopt dan het aantal

belijdende leden. Nog niet duidelijk is hoe een en ander komt. Is het omdat vrijgemaakte tegenwoordig minder kinderen krijgen? Verlaten jongeren relatief vaker de kerk? ¶

Vrijwilliger bij het ADC

In de studiezaal, op de eerste verdieping van het ADC, in een hoek staat een ruim bureau met een computer. Daar heb ik, Jelger Kansen, als vrijwilliger mijn werkplek. Met uitzicht op de Universiteitsbibliotheek.

Het ADC is een kleinschalige instelling. Het heeft enkele medewerkers, waaronder een directeur, een archivaris, een (project)onderzoeker, en dus een vrijwilliger, op het moment van schrijven de enige. Als we samen pauze houden kan het gebeuren dat we met twee, drie of meer personen bij elkaar zitten. Soms zijn er gasten, personen die archief komen raadplegen en die komen dan op de studiezaal zitten met hun materiaal.

In samenwerking en in overleg met de archivaris heb ik verscheidene archieven geïnventariseerd. Soms is er, voor het bewerken van een archief, nog slechts weinig orde. De uitdaging is dan om toe te werken naar een goede ordening en beschrijving en om uiteindelijk een mooie overzichtelijke inventaris op te stellen.

De laatste tijd heb ik meegewerkt aan het project 'de Vrijmaking in brieven'; hierover is al geschreven in een vorige ADCetera... Voor dit project zijn al bijna 1.800 brieven gedigitaliseerd en ook voor een groot deel geanalyseerd

zodat de inhoud ervan inzichtelijk doorzoekbaar wordt gemaakt voor onderzoekers en geïnteresseerden.

Nieuwe vrijwilliger gezocht

Het ADC is op zoek naar nog een vrijwilliger. Het werk omvat het inventariseren van archieven, dus het overpakken, opschonen, ordenen en beschrijven van verzamelingen documenten en spullen waar soms geen, soms al wel wat, orde in zit. Daarnaast hebben we op het ADC ook met enige regelmaat projecten, bijvoorbeeld om alle stukken van prof. Detmer Deddens te verzamelen en te bundelen, vrijmakingsbrieven te digitaliseren en te ontsluiten, foto's te digitaliseren, etc.

Vereist zijn de volgende zaken:

- Je kunt goed orde scheppen;
- Je kunt nauwgezet te werk gaan;
- Je kunt lang aan eenzelfde taak werken;
- Je kunt zelfstandig werken;
- Je bent twee dagen in de week beschikbaar en woont het liefst zo dicht mogelijk bij Kampen.

Lijkt dit je wat? Stuur een berichtje naar info@adckampen.nl of bel naar 038-477 17 30. ¶

Vakantiedata

In verband met zomervakantie is het ADC van maandag 31 juli t/m vrijdag 18 augustus gesloten. Vanaf maandag 21 augustus is het ADC weer geopend.

Nieuws vanuit de Archiefcommissie NGK

I. Rapport van de werkgroep Digitaal Archiefbeheer

In het najaar zal op de Landelijke Vergadering het advies van de Archiefcommissie over digitaal archiefbeheer aan de orde komen. Dit advies en het verslag inzake de mogelijkheden om te komen tot een verantwoord digitaal beheer van kerkelijke archiefbescheiden zullen voor die tijd beschikbaar zijn.

II Oral history; een actualiteit

Naast geschreven bronnen kunnen onderzoekers ook gebruik maken van gesproken bronnen waaruit vaak een persoonlijkere kant van de geschiedenis verkend kan worden. Ook in onze kerkgeschiedenis zijn dit soort bronnen beschikbaar. Johan Schaeffer schreef over het attestenbesluit van de Theologische Universiteit en de ontwikkelingen daaromheen in 1967 het boek *Verscheurd door trouw. Studentenprotest in Kampen in de jaren zestig*, verschenen in de AD Chartasreeks van het ADC. Daarin vertelt hij over de moeilijke periode van veertien studenten, waarvan hij er één was, die leidde tot een vertrek uit Kampen om de studie elders voort te zetten. Met het merendeel van deze collega-studenten had hij daarover gesprekken. Hiervan zijn opnames gemaakt die aan het Landelijk Archief zullen worden aangeboden. Naast vele

fysische archiefbronnen tot eind twintigste eeuw heeft ook oral history een functie. Deze kan daarmee het beeld van de geschiedenis op een andere manier inkleuren. Dergelijke opnamen zijn waardevol en betekenen een aanvulling die – letterlijk – van zich spreekt, naast een 'stil' archief.

III. Functie landelijk archivaris wordt bezoldigd

De Landelijke Vergadering besloot op 8 april 2017, op voorstel van de Archiefcommissie, om een bezoldigde landelijk archivaris aan te stellen voor één dag in de week (0,2fte). De huidige archivaris gaf vorig jaar te kennen zijn functie te willen overdragen aan een opvolger. De Archiefcommissie hoopt dat deze functie per 1 januari 2018 kan worden ingevuld.

Voor nadere informatie en het functieprofiel kunnen geïnteresseerden contact opnemen met de huidige landelijk archivaris G.J.Bink te Nieuwerkerk aan den IJssel, (g.j.bink@gmail.com) tel. 0180-313281). ¶

Nieuwe aanwinsten

Aanvulling archief Verre Naasten
Aanvulling archief D. Deddens
Archief PS Drenthe
Archief PS Noord-Holland
Boek Rendom de reformatie met aantekeningen van Prof. Dr. K. Schilder
Aanvulling archief Generaal Diaconaal Deputaatschap
Aanvulling archief deputaten Doven en Slechthorenden

Uw doel
Uw wens

Onze
expertise

Het resultaat
hoogwaardige communicatie

DE BUNSCHOTER
SAMEN COMMUNICEREN